

Pedagogika opiekuńcza - opis przedmiotu

Informacje ogólne	
Nazwa przedmiotu	Pedagogika opiekuńcza
Kod przedmiotu	05.0-WP-PEDP-POP
Wydział	Wydział Nauk Społecznych
Kierunek	Pedagogika
Profil	ogólnoakademicki
Rodzaj studiów	pierwszego stopnia z tyt. licencjata
Semestr rozpoczęcia	semestr zimowy 2019/2020

Informacje o przedmiocie	
Semestr	2
Liczba punktów ECTS do zdobycia	5
Typ przedmiotu	obowiązkowy
Język nauczania	polski
Sylabus opracował	- dr hab. Grażyna Gajewska, prof. UZ - dr Krzysztof Zajdel

Formy zajęć					
Forma zajęć	Liczba godzin w semestrze (stacjonarne)	Liczba godzin w tygodniu (stacjonarne)	Liczba godzin w semestrze (niestacjonarne)	Liczba godzin w tygodniu (niestacjonarne)	Forma zaliczenia
Wykład	15	1	9	0,6	Egzamin
Ćwiczenia	30	2	18	1,2	Zaliczenie na ocenę

Cel przedmiotu

Cel główny: poznanie teoretycznych podstaw działalności opiekuńczo-wychowawczej. Cele szczegółowe: słuchacz: pozna podstawową i uporządkowaną wiedzę ogólną o działalności i rzeczywistości opiekuńczo-wychowawczej, jej istocie, rodzajach, składnikach; potrafi odnieść wiedzę ogólną do praktyki i własnego doświadczenia; ma świadomość swojej wiedzy i potrafi ją zastosować.

Student zna i rozumie ma specjalistyczną wiedzę w zakresie wybranej specjalności. Zna i rozumie miejsce danego przedmiotu lub rodzaju zajęć w ramowych planach nauczania na poszczególnych etapach edukacyjnych. Zna i rozumie zagadnienie edukacji włączającej, a także sposoby realizacji zasady inkluzji.

Jest gotów do projektowania działań zmierzających do rozwoju szkoły lub placówki systemu oświaty oraz stymulowania poprawy jakości pracy tych instytucji;

Potrafi posługiwać się zasadami i normami (prawnymi, zawodowymi, moralnymi) w celu rozwiązania konkretnego zadania, dostrzega i analizuje dylematy etyczne; przewiduje skutki konkretnych działań pedagogicznych.

Potrafi kreować sytuacje dydaktyczne służące aktywności i rozwojowi zainteresowań uczniów oraz popularyzacji wiedzy.

Wymagania wstępne

Pedagogiczna i psychologiczna wiedza ogólna.

Zakres tematyczny

Wykłady

Geneza, przedmiot, treść, podstawowe pojęcia oraz funkcje pedagogiki opiekuńczej i jej związki z innymi naukami społecznymi (pedagogiką ogólną, społeczną i specjalną, psychologią). Cechy konstytutywne opieki. Model opiekuna – wychowawcy. Geneza opieki. Potrzeby dzieciństwa a opieka. Charakterystyka, konsekwencje ich niezaspokojenia w opiece i wychowaniu dziecka. Opuszczenie i osamotnienie dziecka. Sieroctwo i choroba sieroca. Funkcje opieki. Struktura opieki. Diagnozowanie w opiece i wychowaniu. Samodzielność życiowa, jako cel opieki. Istota zastępowania dziecku opieki rodzinnej. Proces opieki i jego przebieg.

Ćwiczenia

Pedagogika opiekuńcza, jako dyscyplina naukowa. Przedmiot zainteresowań pedagogiki opiekuńczej, swoistość problematyki, funkcje pedagogiki opiekuńczej, jej relacje z innymi dyscyplinami (pedagogiką społeczną, specjalną, ogólną, psychologią, socjologią). Podstawowa aparatura pojęciowa pedagogiki opiekuńczej. Struktura opieki: potrzeby ponadpodmiotowe, funkcje opiekuńcze, postawy opiekuńcze, sytuacje opiekuńcze, czynności opiekuńcze, atmosfera opieki. Potrzeby podopiecznego wyznacznikiem działalności opiekuńczej – istota, właściwości i wybrane klasyfikacje ludzkich potrzeb, pojęcie potrzeb ponadpodmiotowych i ich klasyfikacja oraz diagnozowanie. Potrzeby dzieciństwa a opieka. Klasyfikacja potrzeb dzieciństwa i ich krótka charakterystyka, potrzeba przywiązania – istota, sposoby zaspokojenia oraz przedmioty i ich zmienność w procesie rozwoju dziecka, choroba sieroca jako skutek niezaspokojenia potrzeby przywiązania, zasady postępowania opiekuńczo-wychowawczego wynikające z wiedzy o dziecięcych potrzebach przywiązania. Zjawisko porzucenia, opuszczenia (sieroctwa) dzieci. Wąskie i szerokie ujęcie zjawiska, rodzaje, przyczyny mikro- i makrospołeczne, skutki dla rozwoju i zachowania dzieci. Dlaczego nie warto posługiwać się pojęciem „sieroctwo”. Różnorodność interpretacji pojęcia opieki. Opieka a inne typy działalności ludzkiej - zasadnicze sposoby ujmowania „opieki”, specyficzne cechy opieki, relacje między opieką a pomocą, relacje między opieką a wychowaniem (swoistości i związki). Zakresy opieki – różnicowanie opieki ze względu na jej podmiot, przedmiot, charakter, przejawy w ciągu życia jednostki, zaspokajane potrzeby. Kategorie opieki – pojęcie

kategorii opieki, charakterystyka opieki, jako kategorii: rodzinnej, moralnej, społecznej, prawnej i wychowawczej. Funkcje opieki – funkcja homeostatyczna – jej warstwa obiektywna i subiektywna, egzystencjalna, regulacyjna, usamodzielniająca, socjalizująca. Zasady opieki wychowawczej – zasada opieki sprawiedliwej, opieki optymalnej, czynnego udziału podopiecznych, wychowawczego charakteru opieki, wychowawczego oddziaływania na potrzeby. Proces opieki – istota procesu opieki, zasadnicze typy procesu opieki, elementy zmienne ewolucyjnego procesu opieki oraz jego struktura. System opieki nad dzieckiem – zasadnicze funkcje systemu opieki i wychowania, główne założenia reformy systemu opieki i wychowania, typy placówek i ich funkcjonowanie w świetle aktualnych dokumentów. Rodzina adopcyjna, jako forma kompensacji sieroctwa dzieci. Podstawy prawne adopcji, adopcja zagraniczna, jawność adopcji, niepowodzenia adopcji i ich przyczyny, specyficzne problemy rodzin adopcyjnych, rola ośrodka adopcyjnego w przygotowaniu adopcji. Rodzina zastępcza, jako środowisko opieki i wychowania – typy rodzin zastępczych, zasady funkcjonowania rodzin, rodzina zastępcza a rodzina adopcyjna, pogotowie rodzinne, jako jedna z zawodowych form opieki zastępczej nad dzieckiem, światowe kierunki w opiece zastępczej. Opiekun-wychowawca w placówce opiekuńczo-wychowawczej. Jego pozytywne i negatywne prezentowane postawy, czynniki postaw opiekuńczych, teoretyczny model opiekuna-wychowawcy, etyczny aspekt zawodu opiekuna – wychowawcy. Wkład pedagogów (m.in. H. Radlińskiej, J. Cz. Babickiego, K. Jeżewskiego, J. Korczaka, K. Lisieckiego, H. Jordana) w rozwój pedagogiki opiekuńczej. Istota samodzielności życiowej, jako celu i środka opieki.

Student zna i rozumie ma specjalistyczną wiedzę w zakresie wybranej specjalności. Zna i rozumie miejsce danego przedmiotu lub rodzaju zajęć w ramowych planach nauczania na poszczególnych etapach edukacyjnych. Zna i rozumie zagadnienie edukacji włączającej, a także sposoby realizacji zasady inkluzji.

Jest gotów do projektowania działań zmierzających do rozwoju szkoły lub placówki systemu oświaty oraz stymulowania poprawy jakości pracy tych instytucji;

Potrafi posługiwać się zasadami i normami (prawnymi, zawodowymi, moralnymi) w celu rozwiązania konkretnego zadania, dostrzega i analizuje dylematy etyczne; przewiduje skutki konkretnych działań pedagogicznych. Potrafi kreować sytuacje dydaktyczne służące aktywności i rozwojowi zainteresowań uczniów oraz popularyzacji wiedzy.

Metody kształcenia

Wykłady – wykład z elementami dyskusji, problemowy z zastosowaniem prezentacji medialnej.

Ćwiczenia – praca w małych grupach, praca z tekstem, wizualizacyjne, dyskusja.

Efekty uczenia się i metody weryfikacji osiągania efektów uczenia się

Opis efektu	Symbole efektów	Metody weryfikacji	Forma zajęć
Jest gotów do projektowania działań zmierzających do rozwoju szkoły lub placówki systemu oświaty oraz stymulowania poprawy jakości pracy tych instytucji;	K_K09	- aktywność w trakcie zajęć - Bieżące wypowiedzi na zajęciach	Ćwiczenia
Potrafi posługiwać się zasadami i normami (prawnymi, zawodowymi, moralnymi) w celu rozwiązania konkretnego zadania, dostrzega i analizuje dylematy etyczne; przewiduje skutki konkretnych działań pedagogicznych. Potrafi kreować sytuacje dydaktyczne służące aktywności i rozwojowi zainteresowań uczniów oraz popularyzacji wiedzy.	K_U05	- aktywność w trakcie zajęć - Bieżące wypowiedzi na zajęciach	Ćwiczenia
Student zna i rozumie ma specjalistyczną wiedzę w zakresie wybranej specjalności. Zna i rozumie miejsce danego przedmiotu lub rodzaju zajęć w ramowych planach nauczania na poszczególnych etapach edukacyjnych.	K_W09	- Bieżące wypowiedzi na zajęciach - Odpowiedzi na kolokwiah: połówkowym i końcowym z ćwiczeń - Odpowiedzi w teście egzaminacyjnym na adekwatne pytania	- Wykład - Ćwiczenia
Zna i rozumie zagadnienie edukacji włączającej, a także sposoby realizacji zasady inkluzji Ma podstawową wiedzę o uczestnikach działalności wychowawczej, opiekuńczej i pomocowej	K_W14	- aktywność w trakcie zajęć - Bieżące wypowiedzi na zajęciach - Odpowiedzi na kolokwiah: połówkowym i końcowym z ćwiczeń - Odpowiedzi w teście egzaminacyjnym na adekwatne pytania	- Wykład - Ćwiczenia

Warunki zaliczenia

Wykłady

Egzamin pisemny. Warunkiem zaliczenia egzaminu jest egzamin pisemny z treści ćwiczeń i wykładów. Egzamin jest pracą pisemną, z progami punktowymi. Warunkiem oceny pozytywnej jest uzyskanie 60% pozytywnych odpowiedzi.

Ćwiczenia

Zaliczenie z ćwiczeń odbywa się na podstawie oceny poziomu aktywnego i merytorycznego uczestnictwa w zajęciach (20% oceny), oceny z kolokwium połówkowego i końcowego (80%). Kolokwia są pracami pisemnymi. Ocenę pozytywną z kolokwiów, z progami punktowymi, stanowi 60% pozytywnych odpowiedzi.

Literatura podstawowa

1. Albański L., Gola S. (2013). Wybrane zagadnienia z pedagogiki opiekuńczej, książka do pobrania (bezpłatnie) w Dolnośląskiej Bibliotece Cyfrowej (DBC) pod adresem: http://www.dbc.wroc.pl/dlibra/docmetadata?id=23690&from=&dirids=1&ver_id=&p=1&QI=
2. Badora S., Człowiek jako istota opiekująca się. Szkice pedagogiczne. Tarnobrzeg 2013.
3. Dąbrowski Z., *Pedagogika opiekuńcza w zarysie*, cz. 1-2, Olsztyn 2006.
4. Gajewska G., *Problemy – dylematy wynikające z teorii potrzeb dla teorii i praktyki opieki nad dzieckiem*, Zielona Góra 1997.
5. Gajewska G., *Pedagogika opiekuńcza: elementy metodyki*, Zielona Góra 2009.
6. Gajewska G., *Rodzinną opieką zastępczą z perspektywy województwa lubuskiego*, Zielona Góra 2009.
7. Gajewska, G. G. (2018). Pedagogika opiekuńcza a pedagogika rodziny w teorii, metodyce i praktyce. Razem czy osobno? Stan i perspektywy rozwoju. *Roczniki Pedagogiczne*, vol. 10, nr 4, s.37-53, ISSN: 2080-850X, DOI: <http://dx.doi.org/10.18290/rped.2018.10.4-4>.
8. Jundziłł E., Pawłowska R., red., *Pedagogika opiekuńcza: przeszłość, teraźniejszość, przyszłość*, Gdańsk 2008.
9. Kelm A., *Węzłowe problemy pedagogiki opiekuńczej*, Warszawa 2000.
10. Kozdrowicz E., red., *Adopcyjne rodzicielstwo: dylematy, nadzieje, wyzwania*, Warszawa 2013.
11. Sendyk M., *Społeczne przystosowanie dzieci z poczuciem sieroctwa społecznego*, Kraków 2001.
12. Wybrane artykuły z czasopisma: „Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze” z ostatnich 6 lat.
13. Każdorazowo uaktualniana, ustalana i przekazywana przez prowadzącego.

Literatura uzupełniająca

1. Andrzejewski M., *Domy na piasku: domy dziecka, od opieki nad dzieckiem do wspierania rodziny*, Poznań 2007.
2. Badora S., *Z zagadnień pedagogiki opiekuńczej*, Tarnobrzeg 2007,
3. Badora S., *Dlaczego warto oddać głos przeciw pojęciu sieroctwo*, „Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze” 2014, 2;
4. Badora, S., Róg, A., Zięba – Kołodziej, B. (2014, red.). *Pedagogika opiekuńcza. W poszukiwaniu rozwiązań teoretycznych i praktycznych*. Tarnobrzeg: Wydawnictwo PWSZ w Tarnobrzegu.
5. Becielewska D., *Choroba sieroca*, „Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze” 2007, 5.
6. Dröcher V., *Rodzinną gniazdo: jak zwierzęta rozwiązują swoje problemy rodzinne*, Warszawa 1988.
7. Gajewska G. (2016). Transmisja międzypokoleniowa domu w pieczy zastępczej. *Problemy Opiekuńczo - Wychowawcze*, 10, 3-11.
8. Gajewska, G. G. i Zapeński, P. (2018). Odpowiedzialność w edukacji versus dylematy etyczne pedagogów w kreowaniu postaw jednostkowych uczniów. *Horyzonty Wychowania*, 17 (41), 135 – 148, DOI: 10.17399/HW.2018.174109.
9. Gajewska G., Doliński A., *Teoretyczno-metodyczne aspekty warsztatu pedagoga: scenariusze zajęć wychowawczych*, T. I, Zielona Góra 2008.
10. Gruca – Miąsik, U. (2018). Rozumowanie moralne - osoba, rozwój, wychowanie. Rzeszów: Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego.
11. Kotarbiński T., *Medytacje o życiu godziwym*, Warszawa 1976.
12. Łobocki M., *W poszukiwaniu skutecznych form wychowania*, Warszawa 1990.
13. *Sieroctwo społeczne i jego kompensacja*, red. M. Heine, G.Gajewska, Zielona Góra 1999.
14. Maciaszkowa J., *Z teorii i praktyki pedagogiki opiekuńczej: opieka rodzinna nad dzieckiem i kompensacja jej niedostatków*, Warszawa 1991.
15. Napiórkowska K., *Realizacja ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej w świetle danych statystycznych*, „Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze” 2013, 8.
16. Radlińska H., *Pedagogika społeczna*, Wrocław 1961.
17. Stelmaszuk Z.W., red., *Zmiany w systemie opieki nad dziećmi i młodzieżą: perspektywa europejska*, Katowice 2001.
18. Każdorazowo uaktualniana, ustalana i przekazywana przez prowadzącego.

Uwagi

Zmodyfikowane przez dr hab. Grażyna Gajewska, prof. UZ (ostatnia modyfikacja: 09-11-2019 13:51)